

structured in accordance with the modern content of the formation of elementary mathematical representations in preschool children: the formation of ideas about the plural, the teaching of numbers, familiarity with the number and number, the study of measurement and the solving of arithmetic tasks, familiarity with the form and geometric figure.

Key words: child of preschool age, national mathematics, oral folk art, preschool educational institution, plural, number, number, measures of measure.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2018

О. І. Падалка

ІДЕЇ ТАМАРИ ПОНІМАНСЬКОЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі дошкільної освіти. У ній розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх вихователів в умовах реформування системи дошкільної освіти, розкрито особливості гуманістичної парадигми та її значення у фаховій підготовці педагогів. Здійснено аналіз ідей та поглядів Т. Поніманської щодо професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до виховання дітей у заасадах гуманізму та обґрунтовано гуманістичну спрямованість особистості вихователя.

Ключові слова: майбутній вихователь, професійно-педагогічна підготовка; гуманістичне виховання, діти дошкільного віку.

Постановка проблеми. Нові реалії розвитку суспільства зумовлюють зміну завдань і змісту виховання, що націлені на переорієнтацію філософської, психологічної та педагогічної науки з парадигми «суспільство-індивід» на парадигму «людина-людство», в якій дитина розглядається як єдність генетичного, культурно-історичного, соціального і духовного, а щодо системи освіти – як об'єкт і суб'єкт саморозвитку. Як зазначає Т. Поніманська, на зміну соціоцентричної приходить гуманістична парадигма особистісно орієнтованого навчання та виховання, в якій знання, вміння і навички розглядаються як засоби, а не в якості мети розвитку особистості [4, с.3].

Дослідниця припускає, що з новим осмисленням відносин людини і світу пов'язаний пошук шляхів гуманізації освіти, перш за все це стосується підготовки педагога, формування його гуманістичного світогляду.

Процес професійної підготовки в педагогічному закладі вищої освіти є логічно завершеним ланцюжком взаємопов'язаних і повторюваних видів діяльності, що здійснюються з використанням ресурсів закладу

вищої освіти. Результатом цього процесу є дидактично перероблений соціокультурний досвід; особистісний досвід, надбаний студентами на основі суб'єкт-суб'єктного спілкування, який проявляється у формі переживання, творчості, саморозвитку [1, с. 62].

Змістовне наповнення сучасного розуміння професійної підготовки в педагогічному закладі вищої освіти обумовлено процесами змін, що відбуваються в системі педагогічної освіти, які, своєю чергою, є відповідями на виклики сучасного швидкоплинного суспільства [1, с. 67].

У період навчання студентів у педагогічному закладі вищої освіти формуються моральні принципи майбутнього вихователя, змінюється їхня ціннісна система, яка встановлює подальшу поведінку і спрямованість особистості.

Т. Поніманська доводить, що в освіті склалися передумови для розуміння цінності і нагальності гуманізації виховання з метою самоактуалізації і розвитку особистості дитини і, водночас, педагогічна практика не позбулася певних стереотипів авторитарної освітньої системи. Відсутність цілісної теорії гуманістичного виховання особливо позначається на системі дошкільної освіти, де є неправомірні переноси змісту і методів роботи з шкільної системи [4, с. 5].

Аналіз останніх досліджень. Удосконалення національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до педагогічної підготовки майбутніх вихователів ЗДО, здатних до ствердження цінностей людського життя, виховання й навчання, педагогічної діяльності в цілому. Вважаємо за доцільне підкреслити, що гуманістичні основи діяльності вихователя ЗДО розкриваються у працях Н. Бібік, В. Денисенко, С. Єрмакової, І. Казанжи, Н. Кичук, Т. Поніманської, О. Савченко, Л. Хомич та інших.

У світовій педагогічній думці виникла й утвердилася гуманістична ідея про педагога як людину, котра здатна розуміти дитину, бачити світ її очима, визнавати в ній особистість, гідну поваги, та створювати умови для її розвитку. Окреслені положення є системоутворювальними, вони дозволяють об'єднати в рамках гуманістичної парадигми різні, часто зовні не схожі теорії. Як стверджують дослідники історії педагогіки, наявність різноманітних підходів розкриває плюралістичну суть гуманістичної педагогіки, багатоманітність форм її конкретних проявів (Г. Корнетов).

Т. Поніманська розглядала професійну підготовку як педагогічний процес, спрямований на розвиток готовності студента до майбутньої професійної діяльності; готовність до професійної діяльності – як мету і результат підготовки, що дозволяє здійснювати професійну діяльність ефективно [5].

Науковці визначають педагогічний гуманізм як сучасну стратегію діяльності всіх ланок освіти, засновану на системі гуманістичних знань, поглядів, ідей, переконань та зреалізовану в процесі виховання.

Мета статті – обґрунтувати концептуальні засади системи підготовки студентів до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку в контексті праць Т. Поніманської.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розвиток мережі закладів дошкільної освіти у нашій країні вимагає все більшої кількості спеціалістів у галузі дошкільної освіти. Закладу дошкільної освіти потрібні кваліфіковані вихователі, люди великої душі, які люблять дітей, свою професію і пишалися б нею.

Вихователь – це довірена особа суспільства, якій воно віряє найдорожче і найцінніше – дітей, свою надію, своє майбутнє. Доля дітей у руках педагога, у його золотому серці, він має бути джерелом радісного пізнавального і морального зростання своїх вихованців. Жодна інша професія не ставить таких вимог до людини. Педагог зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, високої культури [3].

На думку Т. Поніманської, важливо зрозуміти, що в центрі будь-якої педагогічної системи завжди перебуває людина – студент, який постає не тільки об'єктом цілеспрямованого педагогічного впливу, але й суб'єктом свого становлення як гармонійно розвиненої особистості. Застосування принципу гуманізації освіти змушує викладачів вищої школи розглядати педагогічну діяльність як процес цілеспрямованої активної взаємодії зі студентами, метою якого є становлення останніх як особистостей і професіоналів. Для цього освіта має прищеплювати майбутнім фахівцям гуманістичні цінності [7, с. 233].

Надзвичайно важливою властивістю особистості вихователя виступає гуманістична спрямованість на особистість іншої людини, утвердження словом і справою найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Гуманістичну спрямованість особистості вихователя становлять ідеали, інтереси, ціннісні орієнтації. І. Зязюн запропонував такий розподіл ціннісних орієнтацій педагога: 1) на себе – самоутвердження (щоб діти бачили кваліфікованого, вимогливого, справжнього педагога); 2) на засоби педагогічного впливу (найважливіше для педагога – програма, заходи, способи їх пред'явлення); 3) на особистість дитини (адаптація особистості в колективі); 4) на мету педагогічної діяльності (на допомогу дитині в розвитку – гуманістична стратегія). Для педагога провідною є орієнтація на головну мету за гармонійної узгодженості всіх інших: гуманізації діяльності, гідного самоутвердження, доцільності засобів, урахування потреб вихованців [2, с.6].

Орієнтований на цінності гуманізму педагог може сформувати гуманістичні цінності у дітей. У гуманістично орієнтованому педагогічному процесі особистісні та професійні якості педагога взаємозумовлені (І. Бех, Є. Шиянов).

Саме тому Т. Поніманська вважає, що гуманістичне виховання

дітей вимагає актуалізації особистісної позиції педагога, адже сутність гуманізації виховання і навчання дітей дошкільного віку полягає, передусім, у розробці основ цілісного педагогічного процесу, який забезпечує: наповнення змісту виховання і навчання гуманістичними смислами; створення умов для активної творчої діяльності кожного вихованця в усьому її різноманітті з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, потреб; емоційний комфорт у спілкуванні та особистісну значущість педагога для вихованців.

Виділені Т. Поніманською умови уможливають переорієнтацію вихователів закладів дошкільної освіти з навчально-дисциплінарної на особистісну модель взаємодії з дітьми. Це зумовлює необхідність ґрунтовного розроблення теоретичних засад системи підготовки педагога до виховання, заснованого на гуманістичних цінностях.

Щоб підтримати дитину, на думку дослідниці, педагог повинен відчувати у собі дитинство, розвивати здатність до розуміння дітей і всього, що з ними відбуватиметься, мудро ставитися до їхніх вчинків, вірити, що дитина помиляється, а не порушує їх навісміс, захищати її, не думати про неї погано, несправедливо, і, найголовніше, не ламати індивідуальність дитини, а виправляти і спрямовувати її розвиток, пам'ятаючи, що дитина знаходиться у стані самопізнання, самоствердження, самовиховання.

У процесі дослідження готовності студентів до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку Т. Поніманська, з метою забезпечення суб'єктної позиції майбутніх вихователів, здійснила конструювання змісту психолого-педагогічних курсів на засадах гуманістичної парадигми в умовах аксіологізації змісту та форм організації полісуб'єктного виховного простору вищого навчального закладу. Зміст курсів педагогіки загальної, педагогіки дошкільної, історії педагогіки дослідниця інтегрувала з метою організації цілеспрямованого процесу засвоєння і перетворення знань про педагогічні традиції, історію ідей виховання і навчання дітей та сучасні тенденції педагогіки, зумовлені логікою розвитку педагогічної науки та закономірностями педагогічної практики. Поліпарадигмальна цілісність теоретико-методологічних підходів забезпечила можливість для кожного студента обирати певні методологічні концепти, які відображають його педагогічну позицію, обґрунтовувати та осмислювати її як особистісно прийнятну. Усвідомлення особистісної та професійної значущості історико-педагогічних знань сприяло формуванню мотиваційно-ціннісного та когнітивного компонентів готовності майбутніх педагогів до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку [6, с. 51].

Як засвідчили дослідження Т. Поніманської, значна частина абітурієнтів педагогічних закладів вищої освіти не володіє стійкою системою цінностей, мотивацією до ціннісно-орієнтованої діяльності. Аналіз системи підготовки студентів до виховання дітей дошкільного віку виявив недостатній рівень уваги до діагностики і розвитку цінностей

майбутніх педагогів. Переважна увага в процесі університетської підготовки звертається на предметно-операційну підготовку [5].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, Т.Поніманська довела, що процес оновлення підготовки студентів як майбутніх вихователів репрезентується: забезпеченням цілісності системи підготовки до гуманістичного виховання дітей, яка передбачає поряд з оволодінням теоретичними положеннями включення майбутніх фахівців у соціально-педагогічну практику; оволодіння гуманістичними педагогічними цінностями та методичними вміннями гуманізувати педагогічний процес: єдністю теоретико-пізнавальної та практичної діяльності; організацією спільної діяльності викладачів і студентів на гуманістичних засадах з метою перетворення ціннісних педагогічних орієнтацій в особистісно-професійну позицію майбутніх вихователів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дроботенко Ю. Б. Аспектный анализ понятия профессиональной подготовки в педагогическом вузе. Современные исследования социальных проблем. 2015, URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/aspektnyy-analiz-ponyatiya-professionalnoy-podgotovki-v-pedagogicheskom-vuze>, doi: 10.12731/2218-7405-2015-12-6
2. Зязюн І. Естетична регуляція ціннісної свідомості / І. Зязюн // Вища освіта України. – №3. – 2005. – С. 5-12.
3. Концепція національного виховання : схвалена Всеукр. пед. радою працівників освіти, 30 черв. 1994 р. // Рідна школа – 1995. – № 6. – С. 18 – 25.
4. Поніманська Т. І. Гуманістичне виховання як ціннісна взаємодія вихователя і дитини / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – № 21. – 2002. – С. 3-7.
5. Поніманська Т. І. Модель системи підготовки студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – Випуск 5 (48). – 2012. – С. 38-43.
6. Поніманська Т. І. Оновлення змісту підготовки майбутніх вихователів на засадах гуманістичної педагогіки у сучасних парадигмальних вимірах / Т. І. Поніманська // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 65. – С. 48-52.
7. Поніманська Т. І. Мотиваційно-ціннісна готовність педагога до гуманістичного виховання дітей / Т. І. Поніманська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія. – Ялта : КГУ, 2003. – Вип. 5. – С. 232 – 236.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Drobotenko Ju. B. Aspektnyj analiz ponjatija professional'noj podgotovki v pedagogicheskom vuze. Sovremennye issledovanija social'nyh problem. 2015, [Aspect Analysis of the Concept of professional Training in a Pedagogical University. Modern Research of Social Problems] URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/aspektnyy-analiz-ponyatiya-professionalnoy-podgotovki-v-pedagogicheskom-vuze>, doi: 10.12731/2218-7405-2015-12-6 (in Russian).
2. Ziazun I. Estetychna rehuljatsiia tsinnisnoi svidomosti [Aesthetic Regulation of Value Consciousness] / I. Ziazun // Vyscha osvita Ukrainy. – No3. – 2005. – S. 5-12. (in Ukrainian)
3. Kontsepsiia natsionalnoho vykhovannia [Concept of national education]: skhvalena Vseukr. ped. radioiu pratsivnykiv osvity, 30 cherv. 1994 r. // Ridna shkola – 1995. – No 6. – S. 18 – 25. (in Ukrainian)
4. Ponimanska T. I. Humanistychne vykhovannia yak tsinnisna vzaiemodiia vykhovatelja i dytyny [Humanistic education as a valuable interaction between educator and child] / T. I. Ponimanska // Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. – No 21. – 2002. – S. 3-7. (in Ukrainian)
5. Ponimanska T. I. Model systemy pidhotovky studentiv do humanistycznego vykhovannia ditei starshoho doshkilnoho viku [Model of system of preparation of students for humanistic upbringing of children of the senior preschool age] / T. I. Ponimanska // Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity. – Vypusk 5 (48). – 2012. – S. 38-43. (in Ukrainian)
6. Ponimanska T. I. Onovlennia zmistu pidhotovky maibutnikh vykhovateliv na zasadakh humanistycznej pedahohiky u suchasnykh paradyhmalnykh vymirakh [Updating the contents of the training of future educators on the principles of humanistic pedagogy in modern paradigm measurements] / T. I. Ponimanska // Zbirnyk naukovykh prats [Khersonskoho derzhavnoho universytetu]. Pedahohichni nauky. – 2014. – Vyp. 65. – S. 48-52. (in Ukrainian)
7. Ponimanska T. I. Motyvatsiino-tsinnisna hotovnist pedahoha do humanistycznego vykhovannia ditei [Motivational-value readiness of the teacher for the humanistic education of children] / T. I. Ponimanska // Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Seriia : Pedahohika i psykholohiia. – Yalta : KHU, 2003. Vyp. 5. – S. 232 – 236. (in Ukrainian)

Аннотация. Статья посвящена актуальной проблеме дошкольного образования. В ней рассмотрена проблема профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования в условиях реформирования системы дошкольного образования, раскрыты особенности гуманистической парадигмы и ее значение в

профессиональной подготовке воспитателей. Осуществлен анализ идей и взглядов Т.Пониманской на профессиональную подготовку будущих воспитателей к воспитанию детей дошкольного возраста на принципах гуманизма, обоснована гуманистическая направленность личности воспитателя.

Ключевые слова: будущий воспитатель, профессионально-педагогическая подготовка; гуманистическое воспитание, дети дошкольного возраста.

Abstract. The article is devoted to the actual problem of preschool education. In the article the problem of professional training of future specialists in preschool education in conditions of reforming the system of preschool education is revealed; the peculiarities of the humanistic paradigm and its importance in the professional training of educators are defined. The analysis of ideas and views of T.Ponimanska concerning the training of future educators for the upbringing of preschool children according to the principles of humanism is carried out and the humanistic orientation of the personality of the educator is substantiated.

With a new understanding of the relationship between a person and the world, the search for ways to humanize education is linked, first of all, to the training of the teacher, the formation of his humanistic world outlook. The humanist orientation of the educator's personality is ideals, interests, values orientations.

Key words: future teacher, professional and pedagogical preparation; humanistic education, children of preschool age.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2018

Л. П. Петрук

ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. У статті зацентовано увагу на аналізі гуманістичного змісту українського дитячого фольклору та розкрито методику роботи вихователя з розучування казок у закладі дошкільної освіти. Зазначено, що діючі навчально-виховні програми насичені дитячими фольклорними текстами, що свідчить про актуальність дослідження для сьогодення. Обґрунтовано думку про те, що серед усієї різноманітності жанрів дитячого фольклору народна казка є найефективнішим і найвпливовішим засобом морального впливу на дитину, адже вчинки казкових героїв зрозумілі дітям, тому стають їхнім еталоном поведінки.

Ключові слова: дитячий фольклор, морально-естетичне виховання, засоби виховання, форми роботи, дошкільний вік, народна казка, заклад